

VIII. L'objecció de consciència.

Un nou referent cultural i ètic

Enmig d'una situació tan complexa i rica, l'equip promotor de la parròquia, de l'associació de veïns i de l'escola d'adults va assumir un nou repte que acabaria de configurar l'amalgama de valors entre fe, reivindicacions urbanístiques, lluita obrera i sindical, lluita política, cohesió social, etc. Es tractava d'un nou referent cultural i ètic, la no-violència com a exigència ètica i com a mètode de lluita. L'ocasió va venir amb la presència al barri del primer grup d'objectors de consciència, que encetaren el camí cap al servei civil, preludi de la supressió definitiva del servei militar obligatori. Serà la primera generació d'objectors per raons ètiques o polítiques. Per Can Serra suposava donar cobertura a l'enfrontament directe de la columna vertebral del franquisme, l'estament militar.

1. La no-violència i la proposta de servei civil

La història de l'objecció i la documentació que l'acompanya —trobadres, manifestos nacionals i internacionals, la implicació de diferents organitzacions civils i religioses com Pax Christi— ja són conegudes. Aquí només pretenem fer la crònica de com aquell fet tan important per la història del pacifisme a Espanya es va gestar a Can Serra i les circumstàncies que l'acompanyaren.

Després de la II Guerra Mundial creixia la consideració moral de la guerra com a aberració, del militarisme com a desviació patològica, la idea de la possibilitat de l'holocaust nuclear o els horrors del colonialisme i la consciència pacifista arreu del món. Escriptors i intel·lectuals, activistes i polítics aporten teoria i experiències de pau, i el camí de la no-violència com a mètode. Continuadors del pensament de Tolstoi i Thoreau del segle XIX, que havien teoritzat el dret a la desobediència. Davant la bogeria nazi, Bonhoeffer, Simone Weil, Hannah Arendt, Virginia Woolf o Einstein¹ entre d'altres veuen la guerra com una malaltia i un fracàs contrari a la naturalesa humana; enmig de la guerra freda i dels processos de descolonització, els noms de Gandhi, Luther King o Lanza del Vasto es converteixen en banderes de la no-violència; Bertrand Russell, Edward Thompson, Manolo Sacristán i una mobilitzada i documentada opinió pública impulsen campanyes pel desarmament unilateral davant el possible extermini de la humanitat per la carrera nuclear.

En aquest context és lògic que apareguin col·lectius de joves que lluitin per la desaparició dels exèrcits i en concret es neguen a aprendre la utilització de les armes la finalitat exclusiva de les quals és matar. Ho viuen com una exigència dictada per la pròpia consciència i que demana ser respectada.²

Al 1958, els testimonis de Jehovà havien començat l'objecció per motius de fe religiosa. El seu procés ha estat un calvari heroic i silenciós. Al 1971 n'hi ha quasi dos-cents a la presó. Son cridats a files, es presenten i a continuació es neguen a vestir l'uniforme militar.³ Són condemnats per desobediència de sis mesos a sis anys. Un cop acomplerta la condemna, són cridats altra vegada, s'hi neguen de nou i són novament condemnats, aquesta vegada amb el càrrec de reincidents. I així fins al final de l'edat militar, als 38 anys.

El moviment civil de la no-violència sorgeix a Catalunya a partir de la segona meitat dels anys seixanta. Hi va tenir un pes important la influència de Lanza del Vasto, seguidor de Gandhi, i de la seva comunitat de l'Arca a França. Uns primers pacifistes, Lluís Fenolosa, Esperança, Marta i Maria Casas, Jordi Maluquer, Gonzalo Arias, Àngels Recasens i altres, creen a Barcelona el grup "Amics de l'Arca" i fan unes periòdiques trobades a Castellterçol. Un jove de València, Pepe Beúnza,⁴ visita l'Arca i en tornar s'incorpora a aquest grup plantejant la possibilitat de declarar-se objector. El grup serà el primer equip de suport a l'objecció.

Al 1971 Pepe fa pública la seva decisió. Serà el primer espanyol objector catòlic per motius ètics, cosa que l'allunyava dels Testimonis de Jehovà, que objectaven per motivacions estrictament religioses, apolítiques. A Europa ja n'hi havia. Dos anys abans, a Itàlia, Lorenzo Milani, capellà de la diòcesi de Florència, en un famós escrit als jutges —"L'obediència ja

no és una virtut"⁵—, s'havia declarat defensor de l'objecció. L'anunci de Beúnza tindrà un important suport nacional i internacional, amb una marxa internacional des de Ginebra a Perpinyà i una concentració d'objectors de tot Europa a Roma.⁶ Però és sotmès a un consell de guerra i condemnat a tres anys i dos mesos de presó, que complirà en deu presons i en un batalló disciplinari al Sàhara.

Pepe Beúnza no va ser l'únic. A diferents llocs de l'Estat apareixen altres joves que es neguen a fer el servei militar per raons ètiques. La majoria procedeixen d'ambients cristians, del treball a la parròquia, vinculats a la JOC, o senzillament impulsats per la lectura individual de la Bíblia, de Gandhi o Luther King. Així Víctor Boj, Joan Guzmán, Rafa Rodrigo, Jordi Agulló o d'altres. Tots van complir presó. Boj fou condemnat a sis anys i fou traslladat al psiquiàtric militar de St. Boi. Jordi Agulló, d'Alcoi, fou condemnat a tres anys i un dia, dels quals complirà dos anys, tres mesos i tretze dies a la presó de Cartagena. Eren opcions individuals i heroiques, la majoria havent de lluitar, a més, contra la incomprensió de la família, dels amics implicats en la política i fins i tot dels mateixos sectors cristians.⁷

Jordi Agulló, poc abans de la seva incorporació a files prevista pel maig del 1971, havia entrat en contacte amb la campanya de suport a Pepe Beúnza. Complerta la condemna, amb el suport dels Amics de l'Arca (Esperança Casas, Rosa Rotllan), passa a França clandestinament i participa en el Moviment

Internacional de Resistència a la Guerra. Un atzar de la vida farà que, retornat també clandestinament a Barcelona, sigui acollit per la M. Àngels Batallé de l'Hospitalet, vingui a viure a Can Serra i s'incorpori a les tasques del barri i del grup d'objectors.

Pepe Beúnza comença una nova fase en la lluita. Es tracta de convertir aquests heroics fets individuals en una experiència col·lectiva de desobediència civil. Era un plantejament polític que demanava la creació del grup, l'extensió de la consciència col·lectiva pacifista, preparació i un ampli equip de suport. Començava un nou moviment social. Com tota estratègia de no-violència, tractava d'enfrontar l'adversari, en aquest cas l'Estat o l'estament militar, amb les seves pròpies contradiccions. L'instrument serà un servei civil alternatiu al servei militar. La lluita seria llarga. L'Estat i l'estament militar són potents i la consciència social del pacifisme molt dèbil.

Aprofitant el ressò que havia tingut el seu Consell de Guerra, abans de ser empresonat Pepe Beúnza inicia un servei civil autogestionat al barri els Orriols, de

CAN SERRA: LA OBJECCION DE CONCIENCIA EN ESPAÑA

OBJECCION DE CONCIENCIA Y SERVICIO CIVIL

La objeción de conciencia es uno de los derechos humanos que más tarde se está reconociendo en el mundo. Como los demás derechos, se conseguirá tras una larga lucha por las libertades democráticas, y después de que los primeros objetores hayan pasado largos periodos en la cárcel. (En España han cumplido ya más de mil años).

Si bien es cierto que en algunos países el derecho a la objeción de conciencia figura desde hace años en la Constitución, en España ha sido desconocido el problema hasta hace muy pocos años.

En Europa Occidental está reconocido este derecho, pudiendo realizar los objetores un Servicio Civil generalmente de unos meses más de duración que el militar. Son excepción Grecia y Portugal, donde ha habido amnistía, y Suiza, donde el objetor es encarcelado unos meses.

LA OBJECCION EN ESPAÑA

Los primeros casos de objetores se dan en el año 1959, cuando dos Testigos de Jehová se negan a vestir el uniforme militar al llegar al cuartel. Desde entonces, unos 500 objetores (en su inmensa mayoría Testigos de Jehová) han pasado o están pasando unos años de su juventud en la cárcel.

Pero el problema no sale a la luz pública hasta que, en 1971, surge un objetor no-violento, Pepe Beúnza, primer católico que en España se declara objetor. El problema de la objeción pasa de ser individual a convertirse en lucha por un derecho humano al que aún no tenemos derecho.

LEGISLACION ACTUAL

Al no existir ningún artículo en el Código de Justicia Militar para quienes rechazan el reclutamiento, se les aplica el artículo 328 y se les condena por desobediencia de ses meses a seis años de prisión. Cumplida la condena, son llamados de nuevo a filas, a lo que lógicamente se vuelven a negar, aplicándose de nuevo e mismo artículo y así, en condenas en cadena, hasta los 38 años, en que finaliza la edad militar.

SALGAMOS DE LA PREHISTORIA...

UN PASO MAS: LA DESOBEDIENCIA CIVIL

La noche del 24 de diciembre de 1975, los 5 objetores hicieron público su manifiesto "Un camino hacia la paz" que fue difundido en varias ciudades españolas y divulgado ampliamente por la prensa.

Al mismo tiempo fueron informados los respectivos Capitanes Generales a quienes se envió el manifiesto así como las cartas personales en que exponían sus motivos. También han sido informadas las principales autoridades del Estado Español.

El silencio gubernamental hace suponer que podrán seguir efectuando su Servicio Civil durante dos años (como ellos pedían al Gobierno). Se siensa incluso en abrir otra guardería, ya que el número de madres que tienen necesidad de ella va creciendo. Se crean nuevos grupos en la Escuela de Adultos ante la necesidad creciente de gente que quiere aprender.

Todo esto queda cortado bruscamente. En la madrugada del domingo 8 de febrero son detenidos por la Guardia Civil, ingresando en la Cárcel Modelo y siendo trasladados el día 19 a la prisión militar de Figueras.

Full informatiu Objeció de Consciència, 1976. FPM

LA OBJECCION ES UN DERECHO

NO UN DELITO

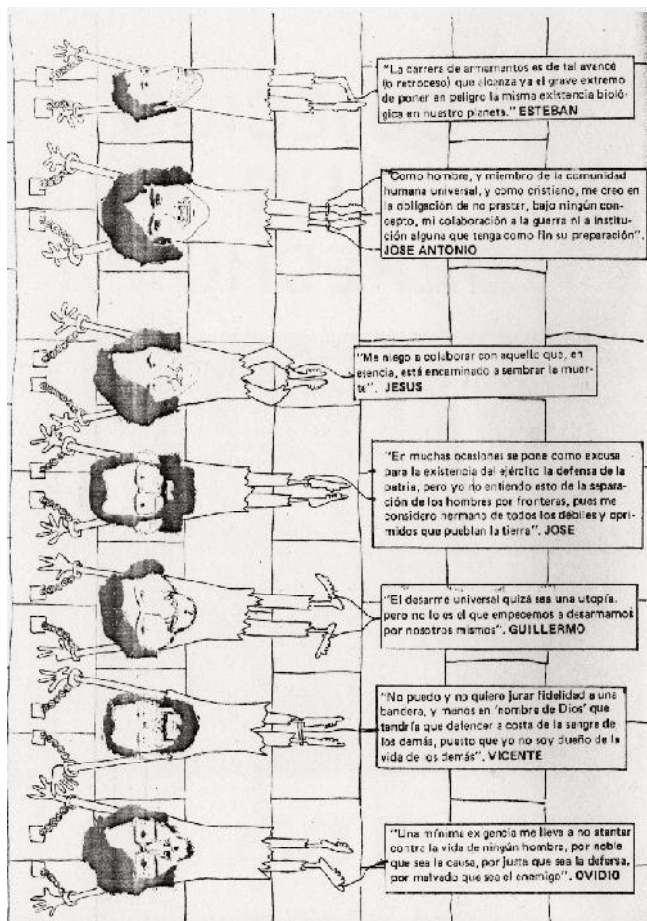
Publicació sobre el dret a l'objecció. 1976. FPM

València, on només podrà estar sis setmanes. L'estratègia del servei civil voluntari i fora de la jurisdicció militar, com actuació no violenta, qüestionava el servei obligatori a l'exèr-

cit. La seva acció ha servit per a una nova llei, Ley de Negativa al Servicio Militar, del 1973, que modifica les "condemnes en cadena" per als objectors, que queda en 3 o 8 anys i amb la possibilitat de fer un servei civil però sota jurisdicció militar. No resolía el problema que plantejava l'objecció. Davant d'aquesta llei, Justícia i Pau⁸ va presentar una proposta de "voluntariat per al desenvolupament", signada per 250 joves disposats a fer-lo com a alternativa al servei militar.

La no-violència, en aquell moment, era també una expressió de l'antifranquisme, de refús a l'estament militar i d'anhels pacifistes. Anhels que paradoxalment van penetrar també al mateix estament militar. L'any 1974, un col·lectiu de tres comandants i nou capitans de diverses armes creen la UMD, Unió Militar Democràtica, de caràcter clandestí i d'on sortiran militars "objectors a l'exèrcit", que seran represaliats, condemnats i expulsats de la professió. Pepo Delàs, un dels comandants, visità en repetides ocasions el barri.

Pepe surt de la presó el 1974. Des d'aleshores, amb altres activistes per la pau de tot l'Estat, comença una campanya per substituir el servei militar per un servei civil. El primer grup s'anomenarà EOC, Equip Objecció de Consciència" i Martí Olivella, que des de fa anys viu en comunitat a la casa de l'equip de la parròquia de Can Serra, bloc H-26, s'hi suma des del primer moment.

Proclama del primer grup. 1976. FPM

2. El primer grup d'objectors

Per Setmana Santa de 1975, l'EOC convoca una reunió en una casa rural entre Castelló i València. A més de Pepe Beúnza i Martí Olivella, hi assisteixen els que estan disposats a objectar i per tant a anar a la presó. Entre ells no es coneixien. Projecten el primer disseny del que hauria de ser un servei civil: ha de ser en una ciutat gran, en un barri amb necessitats però no un barri de marginació, al marge de qualsevol partit polític i amb el propòsit de començar a finals d'agost. Hi assisteixen també l'Andreu Trilla i en Jaume Botey de l'equip de la parròquia de Can Serra. Allà mateix se'ls fa la pregunta si acceptarien que Can Serra i la Casa de Reconciliació acollís i donés cobertura a l'EOC. Tenen altres possibilitats però els sembla que Can Serra és la millor.

Primer grup d'objectors, Can Serra. Foto Pepe Beúnza

176

Andreu i Jaume fan la consulta al sector més pròxim i actiu del barri, el qual, d'entrada, manifestà desconcert. Es posa de manifest com és de difícil modificar un hàbit tan arrelat en la mentalitat popular com el servei militar per als joves, i no acaben d'entendre què és això de l'objecció de consciència ni el perquè. El servei militar era considerat com una cosa natural, inherent al fet mateix de créixer com a jove. Fou simptomàtic que el col·lectiu que manifestà més dubtes va ser precisament el més polititzat. Finalment s'accepta i en una reunió del 9 de juny entre l'equip del barri i el nucli inicial de l'EOC, s'assumeix per ambdues parts la decisió de convertir Can Serra en la primera seu del Servei Civil.

S'iniciava una aventura col·lectiva que de ben segur tindria conseqüències per a ells i per al barri. Per valorar la valentia i el risc del que començava, cal recordar que es tracta d'un

enfrentament directe contra l'exèrcit, columna vertebral del franquisme, i que estem al final de la dictadura, fa poc ha estat assassinat Carrero Blanco, aviat hi haurà nous afusellaments i la mort del dictador es viu perillosament entre les exigències de democratització de l'oposició a la clandestinitat i les resistències d'un règim que no vol morir. El governador de Barcelona, de 1974 a 1976, fou Rodolfo Martín Villa, que fou avisat del que s'estava preparant a Can Serra.

El grup necessita preparar-se, prendre consciència, enfortir-se humanament i psicològicament. Tot és incertesa. Només saben que el seu destí és la presó, i ho volen. A primers de juliol fan un recés a Montserrat. Inicien el camí interior de seguiment de Gandhi, de Lanza del Vasto, del ioga com a mètode de creixement de l'esperit, etc. A més de Pepe Beúnza, que ja ha acomplert la presó, i de Martí Olivella, que no té encara l'edat per ser cridat a files, hi ha el primer grup que s'hi havien d'incorporar de forma immediata:

- Ovidio Bustillo García, de 23 anys, de Palència,
- Vicente Amurgos Galán, de 25 anys, de Jaén,
- Guillermo Luis Cereceda, de 23 anys, d'Alacant,
- José Díez Faixat, de 23 anys, de Gijón,
- Jesús Viñas i Cirera, de 22 anys, de Terrassa.

Als quals s'hi afegiran més endavant:

- Esteban Zabaleta, basc,
- José Antonio Monteserín, lleonès.

Busquen també el reconeixement internacional. El 21 de juliol assisteixen a una trobada de grups de no-violència a Holanda amb joves d'arreu d'Europa.

Es presenten com a GOCE, Grup d'Objecció de Consciència d'Espanya. I finalment entren en contacte amb el que seria una de les principals accions del servei civil, l'Escola d'Adults. A finals de juliol assisteixen a una sortida amb l'equip de professors de l'Escola per preparar els programes de l'any següent.

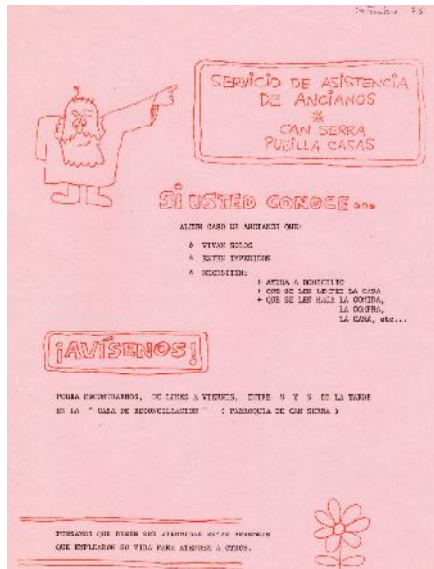
Arriben a Can Serra l'1 d'agost de 1974. Els primers dies viuen en cases particulars i comencen les activitats com a servei civil. Aquell any no es van poder fer colònies com els anys anteriors i inicien un Casal d'Estiu per a nens i nenes de l'11 al 29 d'agost al mateix barri. S'hi apunten més de 100 nens i nenes.

La primera preocupació, però, serà enfortir l'equip a fi de poder respondre als dos reptes fonamentals: el compromís del servei civil amb el barri i l'extensió de la campanya de l'objecció per tot l'Estat. Necessiten compartir espai i pis propi. En troben un a l'abast de les seves possibilitats, 40 m² i tres minihabitacions al carrer Cervantes, 20, a Pubilla Casas, tocant a Can Serra. Hi van a viure l'1 de setembre i s'hi enquibeixen Pepe Beúnza i Martí Olivella, els cinc objectors i els conti-

nuats visitants ocasionals de cada dia venint d'arreu del món. El Cervantes i la seva porta oberta, sempre amb les claus al pany, es convertirà aviat en una referència d'obertura per als joves, per a la gent del barri, una mena de centre social i de no-violència. No passen desapercebuts i el barri sap de què va. Aquell contacte directe és un eficaç mètode de conscienciació que trenca els motlles d'una societat acostumada al servei militar. Les noies a les quals agradaven fotografies amb el seu xicot vestit d'uniforme, ara els agrada més la fotografia al costat d'aquells nois valents, plens de generositat i de valors altruistes.

La consolidació de l'equip és difícil, a més, per la mateixa naturalesa del repte i les circumstàncies personals dels que s'hi apunten. José Antonio Monteserín, Esteban Zabaleta i José Vicente s'hi incorporen quan ja feia temps que l'equip estava constituït. També les diferents situacions legals complicaran l'experiència. Cèsar, que estava fent la mili al Sàhara, s'hi incorpora com a desertor; a l'octubre, Ovidio és declarat pròfug. Més endavant, al març, acolliran Ricard Gamundi, de 30 anys, que, sortit de la presó, es declara objector.

Lluís M. Xirinacs els ha acompanyat des del començament. Veu la seva acció en el marc general de noves accions de no-violència que neixen a Catalunya per la influència de Lanza del Vasto, amics de l'Arca, proposta de "captaires per la pau" i ell mateix pensa començar aviat un dejuni al Monestir de Montserrat.

Oferta serveis alternatius al servei militar, 1975. FPM

3. Servei civil: Casal d'avis, Mafalderia, Escola d'Adults

1. A primers de setembre comença l'Escola d'Adults. S'hi incorporen Vicente, Guillermo, Ovidio y José Luis Lafuente, donant classes d'alfabetització, organitzant la biblioteca i fent curssets d'artesanaria.

2. El mes de juny anterior, l'associació de veïns havia muntat una segona exposició per explicar els dèficits del barri. Tant important com el contingut de l'exposició era el lloc on es feia: els baixos del boc 82-B, davant mateix

de l'entrada de la Casa de Reconciliació, local que, segons es deia, l'Ajuntament havia reservat per a Regidoria de Districte o per a *quartelillo*. Un cop acabada l'exposició, l'Associació no en marxa i hi preveu un Casal d'Avis. L'habilitarà César, que acaba de sumar-se com a objector i se'n farà càrrec posteriorment. S'inaugurarà el 24 de setembre de 1975.

3. El grup de dones suggereix la posada en marxa d'una guarderia. No n'hi ha cap al barri. Els objectors ho accepten, es busca un local i començarà a funcionar el 20 d'octubre. I hi assisteixen diàriament entre 25 i 30 nens i nenes i en té cura Jesús, psicòleg, i el plantejament pedagògic d'Ovidio. En diran Mafalderia.

En alguna ocasió, la dificultat d'atendre el compliment d'una banda amb els compromisos del servei civil i, de l'altra, amb la necessitat de la campanya local, nacional i internacional d'estendre l'objecció a la resta d'Espanya (viatges, conferències, manifestos, articles a la premsa, relació amb organismes polítics, etc.), generava tensions que la bona voluntat de tots superava.

Al setembre la tensió política contra el règim puja insospitadament: Franco acaba de signar 5 condemnes a mort. No serveixen de res les protestes nacionals o internacionals, la del mateix Papa. La notícia s'escampa com la pólvora i la gent es concentra espontàniament a la Casa de Reconciliació, com en altres ocasions de commoció. Tota la nit l'emoció i els sentiments de ràbia i impotència es barregen amb l'espera de l'indult, que no arribarà. Fi-

nalment, el 27 de setembre de 1975, el Txiki, Juan Paredes Manot, és afusellat al cementiri de Cerdanyola. La missa d'aquell diumenge al matí és una explícita manifestació de condemna de l'assassinat. Aquell acte violent i de crueltat d'un règim moribund reafirma al col·lectiu d'objectors el refús a la violència, tant la del poder com la d'ETA. Alguns dels objectors hi són presents, els altres han decidit anar a la manifestació convocada al cementiri de Cerdanyola on el Txiqui seria enterrat, malgrat el risc que els comportava. I, efectivament, del barri són detinguts Txí i Jesús Viñas, dels objectors.

La tensió torna a pujar el 20-N amb la mort de Franco. I novament la Casa de Reconciliació és el lloc espontani de concentració i per posar en comú preocupacions, incerteses i angúnies. A l'angúnia normal de tota la població, els objectors hi sumen la preocupació per la incertesa de la repercussió que per a ells pugui tenir la nova situació política.

4. Manifest i detenció

Però per als cinc ha passat ja el dia de la seva obligada incorporació a files i no els diuen res. Decideixen provocar-ho fent pública la seva desobediència. Només dos dies després de la mort de Franco convoquen a Sta. Cecília de Montserrat una trobada interna-

Servei alternatiu al servei militar. Inauguració Casal d'Avis, 1975. FPM

cional per la pau i no-violència. És una proposta arriscada perquè Xirinacs ha començat ja la seva protesta i vaga de fam al monestir i la muntanya està vigilada. Malgrat el perill de les conseqüències de la detenció, Ovidio i César, els dos profugats, també hi són. Allà es decideix fer públic un Manifest el dia de Nadal. En tornar de Sta. Cecília, segurament per desfer tensions, es convoca una plantada d'arbres a l'entrada de la Casa de Reconciliació. Un dels arbres serà "l'arbre de la no-violència".

Al Manifest exposaven les tasques que estaven realitzant al barri, la seva voluntat de seguir-hi treballant durant dos anys, així com els motius per no incorporar-se a files. La importància d'aquesta declaració conjunta per al futur moviment d'objecció de consciència és que per primer cop es presenta un cas col·lectiu en lloc d'un cas individual.⁹ El grup

Can Serra 1976

DAVANT D'UNS JOVES ARRISCATS

COMUNICACIÓ DE LA VICARIA EPISCOPAL DE BARCELONA-SUD

Després de dedicar-se des del mes d'agost passat a prestar diversos serveis (colònies infantils, animació d'un local per als vells, alfabetització d'adults, jardí d'infància, etc.) a la barriada de Can Serra de l'Hospitalet de Llobregat, un grup de joves que han entrat en edat militar o estan a punt d'entrar-hi, ha pres ara una decisió audaç, que probablement causarà l'estranyesa de molts: aquests joves es neguen a incorporar-se al servei militar.

El mes de maig d'aquest any, 1.200 joves de diversos indrets de l'Estat espanyol s'havien adreçat ja al govern —per mitjà de la "Comissió Nacional Justícia i Pau"— per demanar que en comptes del "servei militar" (que consideren contrari a les seves conviccions de "no violència") se'ls doni l'oportunitat de prestar un "servei civil", d'acord amb les autoritats i amb la llei. Fins ara no han rebut resposta satisfactoria. Mentrestant hi ha països (com Alemanya, Bèlgica, Holanda i França...) on la legislació preveu aquesta mena de "servei civil" com a alternativa al "servei militar" per als objectors de consciència.

A l'Estat espanyol, en canvi, no hi ha fins ara cap sortida legal: la llei castiga amb penes greus de presó els qui es neguen —sigui com sigui— a prestar el servei militar.

LA VICARIA EPISCOPAL DE LA ZONA SUD DE BARCELONA no vol restar indiferent davant el gest d'aquests joves que han viscut i han anat madurant en comú la seva decisió.

Precisament perquè es tracta d'un problema que afecta, d'una manera o altra, tot el jovent del país i que interpel·la la consciència cristiana, la Vicaria Episcopal creu oportú de fer, ara, les consideracions següents:

- 1 — ES MIRA AQUESTA DECISIÓ COM UN GEST DE PAU, carregat de resonàncies evangèliques, siguin quines siguin les conviccions religioses dels joves que l'han presa. No únicament pel que fa al refus de tota violència; també, i sobretot, perquè els qui així procedeixen han prestat uns serveis reals, concrets i desinteressats a la societat i estan disposats a continuar prestant-ne. "Tot el que heu fet a un d'aquests germans meus tan petits..."
- 2 — CONSIDERA QUE HAN FET UN GEST SINGULAR i extraordinàriament arriscat. I d'això en són ben conscients els joves que s'han decidit a fer-lo. Amb la seva decisió queden situats clarament fora de la llei i s'atreuen les penes previstes contra els "pròfugs" al Codi penal.
- 3 — MANIFESTA EL DESIG QUE LA LEGISLACIÓ DE L'ESTAT ESPANYOL tingui en compte aquests casos d' "objecció de consciència" tal com passa a altres països veïns. I que els doni una solució racional i equitativa, tal com demanava el Sínode de Bisbes l'any 1971 en el seu document sobre "la justícia en el món":

"Cada nació ha de reconèixer i regular, mitjançant les lleis, l'objecció de consciència".

Barcelona, 1 de gener de 1976.
Jornada Mundial de la Pau.

Comunicat públic de la Vicaria Episcopal de Barcelona, 1976. FPM

manifestava ser conscient que estava fent un acte de desobediència de la llei i que, per aquest motiu, podien ser empresonats. La seva objecció al servei militar és marcadament no-violenta, pacifista i d'oposició a l'exèrcit i a les armes.

Aquest manifest fou llegit simultàniament a diferents parròquies i entitats civils de Barcelona, Madrid i Bilbao. L'endemà mateix s'entregà a la premsa i tingué àmplia difusió.

El dia 1 de gener del 76, dia Mundial de la Pau, la Vicaria Episcopal Barcelona-sud fa una nota de suport "Ante unos jóvenes arriesgados" i pocs dies després fan el mateix moltes entitats d'Església. Però després del 24 de desembre, la detenció no arriba. El diari de Jesús Viñas relata l'emoció per la publicació del manifest, la lectura durant la Missa del Gall i de l'endemà, se saben ja públicament desobedients, poden ser detinguts en qualsevol moment i volen que sigui aviat, esperen amb delit anar a la presó. Senten compromís, generositat, soledat, pau, amor. Tenen el suport dels pares.

Però després de l'aparició de la notícia als diaris, continua un període d'incertesa i de tensió, de nerviosisme per l'espera o de por per ser detinguts aïlladament, que els separin. Han de tornar a la rutina d'abans, de l'Escola d'Adults, de la Mafalderia, de la Llar d'Avis.

El moment polític és de màxima tensió i no en poden estar al marge. Des del mateix dia de Nadal, Xirinacs s'ha instal·lat davant de la presó exigint l'amnistia, el dia 1 de febrer estaran presents a la primera de les manifestacions amb els tres lemes de l'Assemblea de Catalunya: Llibertat, Amnistia, Estatut d'Auto-

Manifest del 24 de desembre 1975

Un camí per la pau: manifest dels objectors de consciència¹⁰

A tots vosaltres, en aquesta nit de Nadal, us volem enviar el nostre missatge de pau, tot i que en fer-ho correm el risc de ser detinguts.

Som uns joves en edat militar que des del mes d'agost estem treballant al barri de Can Serra de l'Hospitalet, un de tants dels que no tenen els serveis més necessaris. Estem fent allò que tantes persones i institucions han reclamat: que es creï un servei civil en lloc del servei militar.

En aquests mesos, tot i posar-hi tot el nostre entusiasme i treball, les dificultats (falta de suport oficial, poc temps d'adaptació entre la gent, dificultats econòmiques, manca de mitjans...) han impedit un treball més efectiu. Dins d'aquestes limitacions les nostres aportacions al barri han estat 20 dies de colònies infantils amb assistència de més d'un centenar de nens; inauguració d'un local per als avis i la seva animació durant quatre mesos; col·laboració amb l'Escola d'Adults i la biblioteca; creació d'una llar d'infants amb assistència de 25 nens; posada en marxa de locals al servei del barri.

El mes de maig passat vam sol·licitar al Govern, per mitjà de la comissió Nacional de Justícia i Pau i junt amb 1.200 joves més, que ens donés l'oportunitat d'organitzar aquest servei civil durant dos anys. El Govern va donar allargues. Però davant l'obligació que se'ns imposa d'incorporar-nos al servei militar, no podem esperar que el Govern es pronunciï: anar a la guerra sí, però a la guerra contra l'analfabetisme, contra la manca d'escoles bressol i llars d'avis. Hem estat cridats a servir a la Pàtria i ho hem fet a la nostra manera.

Volem dir-vos que, llevat que siguem empresonats, continuarem treballant per aquest barri durant dos anys, portant els serveis en què estem i acceptant una inspecció del Govern. Som conscients que en fer això desobeïm la llei i no defugim la possibilitat, que a partir d'avui serà imminent, de ser empresonats. Esperem que el nostre testimoni farà avançar la legislació cap al reconeixement de l'Objecció de Consciència.

Confiam que la nostra acció despertarà i animarà a molts a defensar el dret de l'objecció de consciència. Confiam sobretot en aquells que, per trobar-se sols, desanimats, pateixen les conseqüències de no poder ser fidels a la seva consciència.

Confiam que la imaginació fecunda del poble descobrirà altres formes de lluita per la justícia diferents de les que ara ens porten al desastre nuclear.

Confiam que la col·laboració i el respecte entre tots conduirà a una societat sense classes i sense guerres, a una societat de germans.

Tot i que no neguem la bona voluntat dels que creuen que la millor defensa és la de les armes, amb la nostra acció llancem un crit d'esperança en un món nou, les bases del qual hem d'anar preparant des d'ara. Per això ens neguem a participar al Servei Militar, preparació de la guerra, començant per nosaltres mateixos el desarmament universal.

SI VOLEM LA PAU, NO PREPAREM LA GUERRA, CONSTRUÏM LA PAU

A tothom, en aquesta nit, la nostra abraçada de pau.

Any de Reconciliació, 1975

Martí Olivella i el segon grup d'objectors, 1976. Foto MO

182

nomia. Han de respondre a crítiques dels sectors d'ultradreta com Guerrilleros de Cristo Rey o a incomprendiments, algunes procedents de sectors significatius del mateix barri.

L'espera posa de manifest un cert cansament del grup, César marxa, Martí va per un temps a l'Arca, però alhora cal fer créixer el grup per preparar la successió i reprendre l'activisme de l'extensió del projecte, promoure xerrades per tot Catalunya i anar on les demanin, atendre les visites dels de fora que s'interessin o vulguin incorporar-s'hi, respondre a la multitud de manifestacions de solidaritat de la resta d'Espanya. Es fa difícil la pressió de tanta gent i mitjans i ja són 12.

La detenció

Finalment arriba la detenció, a les dues de la matinada del 7 al 8 de febrer de 1976, per sorpresa, vigília el dia de la segona gran manifestació de Barcelona per l'amnistia convocada per l'Assemblea de Catalunya. L'ordre prove-

nia del Govern Militar. Van ser detinguts Vicente Amurgos, de Jaén, Ovidio Bustillo, Guillermo Louis Cereceda, José Díaz Faixat, Jesús Viñas i immediatament portats a la Model. Com que els detinguts estaven en un dels dos pisos, en el primer moment la seva desaparició passà desapercibuda. Fou un d'ells, José Antonio Monteresín, que havia de ser detingut i que en aquell moment no era al pis, que va donar l'avis. Poques hores després, amics i familiars dels detinguts es concentraven davant de la model al costat de Xirinacs. A primera hora de la tarda de l'endemà, dia 9, van ser traslladats al castell-presó de Figueres.

La detenció va desencadenar una campanya de suport per part dels grups pacifistes tant nacionals com internacionals, però també de les organitzacions veïnals amb les quals s'havien vinculat a través del servei civil; senten el suport càlid dels seus pares i famílies. S'organitza una marxa Girona-Figueras demanant l'alliberament i els que marxen són detinguts, entre els quals hi ha l'escolapi Joan Segalés. Bilbao i Madrid organitzen manifestacions i sortides al carrer. És una solidaritat espontània, ètica, de valors, poc política o d'organitzacions polítiques.

Al barri, l'Escola d'Adults, les mares de la Mafalderia, els avis del Casal i l'Associació de Veïns envien cartes al president del Govern defensant el Servei Civil i demanant l'alliberament. La carta de l'Associació de Veïns al president del Govern és aquesta:

Can Serra, l'Hospitalet del Llobregat
15 febrer 1976

Sr. President,

Com a membres de l'Associació de Veïns de Can Serra, de l'Hospitalet de Llobregat (Barcelona), volem expressar la nostra tristesa i desacord per la detenció dels Objectors de Consciència que prestaven els seus serveis al nostre barri.

Aquesta detenció ens torna a portar a la memòria tots aquests homes que pateixen presó per l'únic delictes de pensar de manera diferent dels que ostenten el poder i posa de relleu, un cop més, la manca d'un ordenament jurídic en la nostra legislació que reconegui les llibertats democràtiques que ens ha de portar a la veritable pau que tots desitgem, basada en la justícia i el respecte de la persona.

Pensem que en aquests moments el punt de partida per a tot això ha de ser l'amnistia i el reconeixement dels drets humans (llibertat d'expressió, d'associació, d'opinió, de consciència).

És en aquest sentit que donem suport a l'opció d'aquests objectors i respectem la seva decisió de fer un Servei Civil en lloc del Militar, segons els dicta la seva consciència.

L'emigració i l'abús especulatiu de què som víctimes és la causa de barris com el nostre, en el qual poblacions senceres viuen desarrelades de la seva terra i de la seva cultura, no tenint a més els serveis mínims indispensables per portar una vida digna i humana.

Falten centres socials, culturals, recreatius, escoles, llars d'avis i d'infants. Davant d'aquest abandó per part dels organismes responsables, la nostra Associació de Veïns va veure la necessitat de crear una Llar d'Avis que el grup d'objectors va posar en marxa i ha atès durant cinc mesos.

Més tard, a proposta d'un grup de dones del nostre barri, van obrir una Llar d'Infants i durant quatre mesos ens han prestat també aquest servei.

És el nostre barri el que rebia els seus serveis i és el nostre barri el que es queda sense. A canvi, aquests joves hauran de passar un temps llarg a la presó, les despeses de la qual aniran a càrrec de les nostres butxaques (i de les de tots els espanyols).

No seria molt més lògic que s'emprés aquests joves, i molts d'altres que estarien disposats a donar anys de la seva vida al servei dels altres, per atendre les moltíssimes necessitats que tenen els nostres barris?

Esperem, desitgem i demanem que es regulin aviat les lleis perquè no s'hagin de donar contradiccions com aquesta.

183

Contràriament al que passaria davant de qualsevol altre detenció, l'empresonament omple d'entusiasme els altres, els que s'han preparat per substituir la primera generació. Martí Olivella i Francesc Riera fan pública la seva incorporació prèvia al pro-

jecte de Can Serra. També nous joves es declaren objectors i es creen serveis civils autogestionats a Bilbao, Madrid, Màlaga, Tarragona i Vic. La casa de Can Serra s'omple aviat de nova gent jove, un enginyer, un escombriaire...

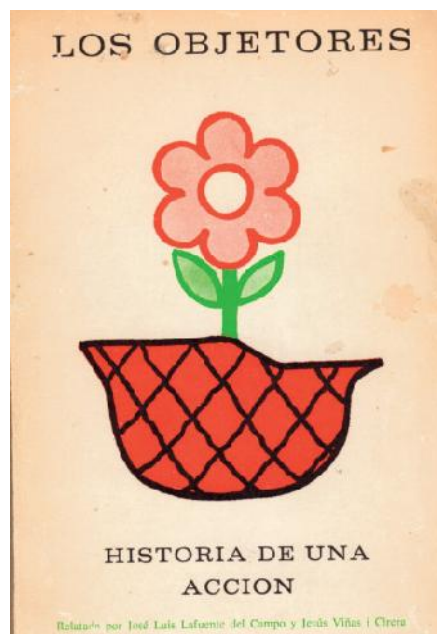
Martí Olivella està a punt de ser cridat a files. Es planteja la seva anada al Sàhara, amb voluntat d'estar des de la no-violència als camps de refugiats, una zona de conflicte. El 29 de març marxa cap a Oran. Les dificultats el fan anar a Perpinyà per passar després cap Algèria. Però el Front Polissari no ho accepta i el 24 de juny torna a Can Serra.

Mentrestant, per als que estan a la presó els dies són difícils i viscuts en la contradicció de la tranquil·litat de consciència i la incertesa del com i quan pot durar. Els anima saber que no estan sols i que la solidaritat de fora creix. El diari de presó de Jesús Viñas és un testimoni corprenedor.¹¹

184

Però el nou equip és diferent. L'equip del GOCE havia nascut amb uns ideals homogenis i propostes semblants, de la mateixa matriu cultural. El nou equip crea una facció del GOCE que es dirà FOCA (Facció d'Objectors de Consciència Autònom). Comença la tercera fase de la lluita contra el militarisme, la insubmissió.

El 9 d'abril s'estrena la pel·lícula *Can Serra. Objectors de consciència*, de la Central del Curt, Cooperativa de cinema alternatiu. És una mena d'epopeia, un cant a la llibertat, a la generositat i a la pau. El 15 de juliol és el Consell de Guerra contra Jesús Viñas. És condemnat a quatre anys i mig. L'endemà mateix comencen a Figueras una vaga de fam d'una setmana. El 30 de juliol és anunciada una amnistia per celebrar el nou règim que comença. Després de moltes vacil·la-

Coberta llibre *Objectors de Can Serra*, Lafuente, JL i Viñas, J, 1977.

cions, l'amnistia afecta també els objectors. Finalment el primer grup surt de la presó el 7 d'agost, però tres dies abans, el 4 d'agost, un nou grup de cinc joves fa pública la seva declaració d'objectors.

5. La continuació de l'objecció

Reial Decret. El Govern d'Adolfo Suárez promulga el 23 de desembre del mateix any un Reial Decret que regula l'objecció de cons-

ciència només per motius religiosos i preveu un servei civil però sota jurisdicció militar. Aquest decret serà refusat per 75 objectors que crearan el Moviment d'Objecció de Consciència (MOC) i que seran detinguts o s'entregaran de forma coordinada el 5 de maig de 1977.

Un nou grup de 5 objectors que també feien servei social autogestionat a Can Serra publiquen un manifest on declaren que l'indult no resol el problema, ja que els nous objectors continuaran sent empresonats. Amb 6 nous objectors forçaran la detenció, ocupant la Caixa de Reclutes, el 5 de maig de 1977.

L'11 i el 12 de juny, una marxa de 100 persones anirà fins al Castell de Figueres per reclamar la llibertat dels objectors (n'hi havia 11 de presos al castell). Sortiran amb la segona amnistia, el 10 d'octubre de 1977.

Llei d'Amnistia, la incorporació ajornada i la prestació social

La Llei d'amnistia de 17 d'octubre de 1977, que alliberava els presos polítics i donava impunitat als crims de la dictadura, també va alliberar 220 objectors de consciència, entre

ells els dels grups de Can Serra. Però els nous objectors, segons la llei vigent, podien ser empresonats. Això fa que Gutiérrez Mellado, ministre de Defensa, dicti una ordre interna per la qual queda indefinidament ajornada la incorporació a files dels nous objectors al servei militar. Això portarà a l'acumulació d'objectors durant la dècada dels vuitanta que no es resoldrà amb la Llei d'objecció de consciència de 1984, fins al reglament de Prestació Social Substitutòria (PSS) de 1988 que es proclama amb prop de cent mil objectors *acumulats*. A partir d'aquell any, mentre una part dels objectors és passat a la reserva, una altra part s'incorpora a la PSS i comença a créixer el nombre d'insubmisos que es neguen a fer un servei substitutori i a qualsevol altra forma d'obligació. Aquest nombre anirà augmentant fins a prop de vint mil insubmisos i prop d'un milió d'objectors en el moment de l'abolició del servei militar el 2001.

Casa de Reconciliació i veïns i veïnes de Can Serra van posar els fonaments d'aquesta gloriosa epopeia a favor de la pau i contra tota mena de militarismes. Aleshores es considerava una utopia impossible. Però els objectors, arriscant-se i pagant un preu molt alt de presó, la van fer possible. Gràcies.

NOTES.

1. PRAT, Enric (ed.). *Pensamiento pacifista. Thoreau, Tolstoi, Gandhi, Einstein, Wolf, Arendt. King*. Barcelona: Icaria, 2004. ARIAS, Gonzalo. *Proyecto político de la No-violencia*. Madrid: Nueva Utopía, 1995. XIRINACS, Lluís Maria. *La No-violència*. Barcelona: Abadia, 2009.

2. LAFUENTE, José Luis; VIÑAS, Jesús. *Los objetores. Historia de una acción*. Madrid: Cares, 1977.

3. "De los Testigos de Jehová al Voluntariado para el desarrollo". A: MOC. *En legítima desobediencia. Tres décadas de objeción, insumisión y antimilitarismo*. Madrid: Traficantes de Sueños, 2002, p. 43-44.

4. ORTEGA, Pere. *La societat no violenta. Converses amb Pepe Beúnza*. Barcelona: Icaria, 2012.
5. MILANI, Lorenzo. *L'obediència ja no és una virtut*. Edició a càrrec de Miquel Martí. Barcelona: Rosa Sensat, 2014.
6. Va rebre també el suport d'intel·lectuals i artistes de l'interior com Cristobal Halfter, Eduardo Chillida, Juna Genovés, Miguel Fisac, Gabriel Celaya...
7. OLIVER OLMO, Pedro. "Los iniciadores del movimiento de Objetores de Conciencia (1971-1977)". A ORTIZ HERAS, M. (coord.). *Culturas políticas del nacionalismo español. Del franquismo a la transición*. Madrid: La Catarata, 2009, p. 219-243.
8. L'estament militar "del movimiento", Carlos Iniesta, Agustín Muñoz Grandes, Camilo Alonso Vega i Rimundo Fernández Cuesta, havia quedat descol·locat. El metge militar i procurador en Corts García Bravo Ferrer va proposar una esmena a la llei demanant "tratamiento psiquiátrico" als objectors, ja que "la mayoría son gente trastocada y paranoica a la que no conviene contrariar para evitar el lógico enfurecimiento". Blas Piñar, de Fuerza Nueva, el búnker de l'ultradreta, es burlava del "jovencito Beúnza" i parlava del "retorcidísimo y repugnante tinglado de Justicia y Paz en su favor". Vegeu Pedro OLIVER, *Los iniciadores del movimiento de objetores de conciencia*.
9. CARRATALÁ, Ramón. "Un poco de historia: el origen del movimiento de objeción de conciencia (MOC)". A MOC. *En legítima desobediencia. Tres décadas de objeción, insumisión y antimilitarismo*. Madrid: Traficantes de Sueños, 2002, p. 80.
10. AMURGOS, Vicente; BUSTILLO, Ovidio; CERECEDA, Guillermo [et al.]. "Un camino hacia la paz. Manifiesto de los objetores de conciencia de Can Serra (1975)". A: MOC. *En legítima desobediencia. Tres décadas de objeción, insumisión y antimilitarismo*. Madrid: Traficantes de Sueños, 2002, p. 65-66.
11. VÍÑAS, Jesús. *Los Objetores. Historia de una acción*. Madrid: Cares, 1977, p. 172-211.

Foto de la pàgina anterior: Manifestació de Can Serra demanant escoles, 1977. FPM